

همکاری دولت و ملت و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

محمد رضا الفی*

چکیده

بررسی تأثیر همکاری دولت و ملت در ایران برای درک امنیت ملی این سرزمین، یکی از اقدامات ضروری و از اهمیت بسیاری برخوردار است. از این رو تحقیق حاضر به این مسئله می‌پردازد که همکاری دولت و ملت به‌عنوان یک سیستم، چه تأثیری بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران داشته است؟ در پاسخ‌گویی به مسئله اصلی، محقق با الهام از نگرش سیستمی نشان می‌دهد قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، دولت و ملت از یکدیگر جدا بوده، ولی بعد از پیروزی به‌دلیل درخواستن دولت از بطن توده ملت و تأثیرپذیری از مبانی دینی و اندیشه‌های سیاسی رهبران انقلابی و فرهنگ سیاسی اسلامی - ایرانی، موجودیت خود را از ملت گرفته و با تبدیل آن به سیستم، در شرایط حساس و بحرانی کشور مانند جنگ تحمیلی و سایر تهدیدات امنیت ملی به همکاری پرداخته است و با خنثی‌سازی تهدیدات، به تقویت امنیت ملی کشور می‌پردازد.

واژگان کلیدی

همکاری، سیستم همکاری دولت و ملت، امنیت ملی، جمهوری اسلامی ایران.

alefireza@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۱/۲۰

*. استادیار گروه معارف اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مراغه، مراغه، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۷/۲۸

طرح مسئله

بدون شک بررسی چگونگی همکاری دولت و ملت به مسئولین سیاسی کشور، دولتمردان و دلسوزان نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران کمک خواهد نمود تا به پیش‌بینی بهتر آینده پرداخته و صرفاً در تاریکی قدم نگذارند. در زمانه‌ای که سرعت تغییرات و تحولات در درون و بیرون مرزهای سیاسی بسیار، و انفجاری در توقعات مردم به دلیل تغییر سبک زندگی در اثر گسترش روزافزون ابزارهای تکنولوژیکی و رسانه‌ای، توسعه ارتباطات اجتماعی، توسعه ناموزن شهرنشینی و ناپه‌نجاری‌های اجتماعی ناشی از آنها رخ داده است. همچنین به دلیل عملکرد غیراصولی برخی دولتمردان در سال‌های اخیر از جمله اختلاس‌ها، زمین‌خواری، فیش‌های حقوقی نجومی، فاصله‌گیری از اهداف و آرمان‌های انقلابی و اسلامی، رفاه‌زدگی، عدم مسئولیت‌پذیری و پاسخ‌گویی در برابر مردم، عدم پایبندی به قوانین، گسترش ارزش‌های مادی و کاهش پایبندی به ارزش‌های دینی و مذهبی، ترجیح منافع جناحی و شخصی به منافع ملی، اطاله دادرسی و ... موجب شکل‌گیری برخی نارضایتی‌های عمومی گردیده و زمینه برخی نگرش‌های منفی در بخشی از ملت را فراهم نموده است. همچنین تلاش دشمنان انقلاب اسلامی و بهره‌برداری از برخی جریان‌های منفی و اقدامات خلاف برخی دولتمردان در سال‌های گذشته و امروز، بهانه و زمینه سوءاستفاده از آنها را در ایجاد فاصله و شکاف‌های سیاسی - اجتماعی بین دولت و ملت از طریق عملیات جنگ روانی و نرم، سیاه‌نمایی امور، ایجاد ناامیدی در ملت نسبت به وضعیت موجود و آینده کشور، شبکه‌سازی برای مقابله با جمهوری اسلامی ایران، نفوذ در لایه‌های مختلف سیاسی - اجتماعی را فراهم نموده است. همچنین به دلیل وجود برخی بحران‌هایی مانند بحران زیست‌محیطی، بهم خوردن معادلات سیاسی و امنیتی در سطح منطقه و بین‌الملل، فروپاشی دولت‌های پایدار، شکل‌گیری گروه‌های تروریستی و حاکمیت بی‌ثباتی در کشورهای همسایه و نیز وجود برخی مشکلات و معضلات سیاسی - اجتماعی گذشته و احتمالی جامعه ایران باعث شده که با احساس نیاز عمیق و نگاهی دقیق و راهبردی به همکاری دولت و ملت به عنوان یک ضرورت حیاتی نگریسته شود.

از این رو این مقاله با الهام از نگرش سیستمی^۱ همکاری ملت و دولت را به عنوان یک سیستم مورد مطالعه قرار داده و محقق به این امر دست یافته که صرف‌نظر از دیدگاه‌های ابراز شده درباره آینده و آینده‌پژوهی، شناخت دقیق آینده بر دو پایه اساسی استوار است:

۱. قبول این پیش‌فرض که آینده ادامه حال است؛ چنان‌که حال نیز استمرار گذشته می‌باشد. بنابراین با داشتن نگرش سیستمی، دانستن حالت یک سیستم در هر زمان و

1. Systemic Approach.

آگاهی نسبت به چگونگی تحول آن، می‌توان حالت‌های آتی آن سیستم را تعیین یا پیش‌بینی کرد.

۲. با شناخت دقیق همه اجزای سیستم و چگونگی کارکرد آنها و کنش میان اجزای سیستم با یکدیگر و با مجموعه سیستم و عوامل پیرامونی و محیط تعاملی آن، می‌توان به بهبودی سیستم کمک نمود.

بدین ترتیب مهم‌ترین سؤالی که تحقیق حاضر بدان می‌پردازد این است که همکاری دولت و ملت به‌عنوان یک سیستم چه تأثیری بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران داشته و می‌تواند داشته باشد؟ در پاسخ به سوال فوق، نگارنده معتقد است همکاری دولت و ملت از ابتدای تأسیس نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان یک سیستم، از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در تأمین امنیت ملی کشور بوده و می‌باشد.

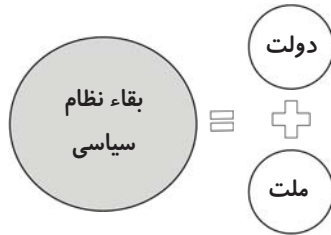
ناگفته نماند با عنایت به اهمیت چنین موضوع حساسی، متأسفانه در خصوص همکاری دولت و ملت؛ کتاب، رساله و پایان‌نامه مستقلی با این عنوان؛ یافته نشد. ولی متأسفانه کتب به نگارش درآمده هم؛ بیشتر به شکاف میان آنها پرداخته‌اند. به‌طور مثال می‌توان به کتاب‌های *تضاد دولت و ملت در ایران* از دکتر همایون کاتوزیان و *دیباچه‌ای بر جامعه‌شناسی سیاسی ایران* از دکتر حسین بشیریه اشاره نمود. کاتوزیان معتقد است که در ایران همیشه دولت و ملت از هم جدا بوده و هست. همچنین دکتر بشیریه نیز اصل را بر این نهاده که «جمهوری اسلامی» مردم‌سالار نیست و همانند حکومت پهلوی یک حکومت مطلقه محسوب می‌شود. (بشیریه، ۱۳۸۱: ۴۷ - ۴۵) ولی خوشبختانه درباره امنیت ملی ایران شاهد نگارش آثار خوبی توسط برخی محققان ارزشمند کشورمان می‌باشیم که در ادامه به برخی از آنها پرداخته می‌شود.

الف) چارچوب نظری تحقیق

امروزه چگونگی همکاری ملت با دولت به‌عنوان یکی از پشتوانه‌های نظام‌های سیاسی و بخشی از سرمایه‌های اجتماعی، توجه دولتمردان را به خود معطوف و ذهن بسیاری از آنها را به خود مشغول نموده است. در جهان امروز، دولت‌ها و نظام‌های سیاسی درصدد جلب مشارکت‌های مناسب برای توسعه، تداوم و بقای نظام سیاسی خود می‌باشند، اما سطح و نوع همکاری و مشارکت سیاسی - اجتماعی تحت‌تأثیر عوامل فراوانی از جمله نگرش دولتمردان نسبت به دخالت مردم در مسائل سیاسی از طریق راه‌های مسالمت‌آمیز، قانونی و نیز نگرش ملت نسبت به مقبولیت سیاسی دولتمردان در سطوح گوناگون ساختارهای سیاسی، کارگزاران و خطمشی‌ها می‌باشد. بدین معنا که با افزایش میزان مقبولیت و

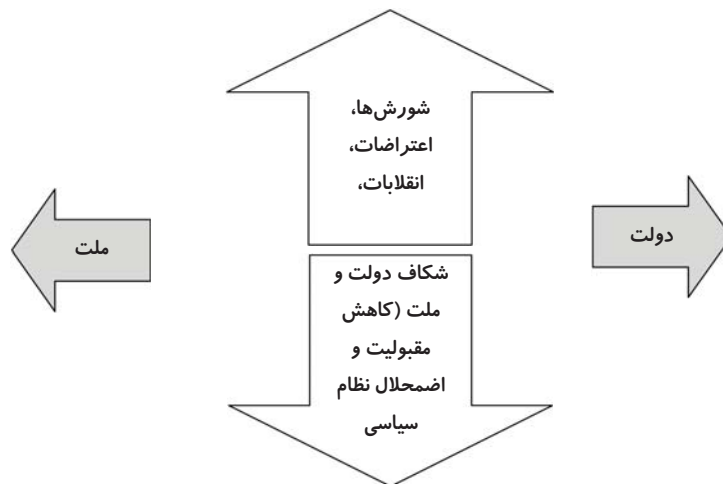
مشروعیت دولتمردان؛ میزان هم‌گرایی بین آنها افزایش یافته و زمینه‌های همکاری ملت و دولت در قالب‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی ظهور و بروز نموده و جامعه سیاسی به سمت پیشرفت و توسعه گام خواهد گذاشت. اما با کاهش مقبولیت و مشروعیت سیاسی دولتمردان و ایجاد فاصله بین دولت و ملت، واگرایی، بی‌تفاوتی، بی‌اعتمادی، عدم همکاری و مشارکت سیاسی شکل گرفته و مردم از حکومت، دولت و نظام سیاسی فاصله خواهند گرفت. (اکبری، ۱۳۸۴: ۱۱۹) در نمودارهای شماره ۱ و ۲ چگونگی تأثیر همکاری و عدم‌همکاری دولت در بقاء یا اضمحلال نظام سیاسی به‌خوبی نشان داده می‌شود.

نمودار ۱: تأثیر همکاری دولت و ملت در بقاء نظام سیاسی

نمودار ۲: تأثیر عدم‌همکاری دولت و ملت در کاهش مقبولیت و مشروعیت

حکومت و اضمحلال نظام سیاسی

از آنجایی که عرصه سیاست، میدان تصمیم‌گیری‌ها، سیاست‌گذاری‌های کلان و مقابله با بحران‌های واقعی یا احتمالی در سطح ملی، کشوری و جهانی است، بنابراین مجریان و کارگزاران واقعی این تصمیمات و برنامه‌ریزی‌ها، ملت هستند. پس بدون حمایت و همکاری ملت، برنامه‌های کلان کشوری پیش نمی‌رود و دولت زمین‌گیر می‌گردد. از این رو دولت‌ها برای داشتن پشتوانه ملی و در اختیار قرار داشتن سرمایه

عظیم ملی، مجبور به احترام و تکریم به شخصیت حقیقی و حقوقی ملت هستند، چراکه موجودیت خود را از ملت می‌گیرند. به تعبیر دیگر، عدم تکریم ملت و بی‌توجهی به شخصیت آن، باعث رواج بی‌اعتمادی بین دولت و ملت گردیده و این مسئله می‌تواند خودبه‌خود زمینه‌های واگرایی، عدم هم‌گرایی و همکاری ملت و دولت را به‌عنوان یک تهدید مؤثر فراهم آورد.

لازم به‌ذکر است برای اینکه ابهامی در خصوص نگرش سیستمی باقی نماند، محقق اجمالاً توضیحاتی را ارائه می‌کند. ناگفته نماند که در طول تاریخ تفکرات اجتماعی، می‌توان دو جریان عمده فکری را در امور و پدیده‌های اجتماعی مختلف شناسایی و بررسی نمود: نخست، جریان فکری معتقد به بی‌نظمی امور و پدیده‌ها که مروج نوعی هرج‌ومرج و آشفتگی فکری، جبریت کور، انفعال روحی انسان‌ها و هیچ‌گرایی بوده است.

جریان دوم، نحله فکری معتقد به قانونمندی پدیده‌های اجتماعی طبیعی و فکری که کلیه امور و پدیده‌های طبیعی، اجتماعی و فکری را معلول قوانینی می‌داند که بر روابط پایدار امور و پدیده‌ها حاکم است. بر طبق این نظر، در عرصه دانش و فلسفه علمی معاصر، هیچ پدیده‌ای بدون علت نیست و بین کلیه پدیده‌های جهان نوعی هم‌بستگی ضروری و تأثیرات و روابط متقابل وجود دارد. در میان این جریان‌های عمده، دو دیدگاه مهم نیز در تبیین، تفسیر و شناخت پدیده‌ها وجود داشته است که عبارتند از:

- الف) ذره‌گرایی^۱ با ویژگی‌های عنصرگرایی^۲ و تجزیه‌گرایی^۳؛
ب) مکتب تشبیه اندام‌واره^۴ با ویژگی‌های کل‌گرایی^۵ یا نگرش سیستمی. (بختیاری، ۱۳۹۴: ۱)

به‌زعم پیروان نحله فکری نگرش کل‌گرایی، جهان و همه موجودات و پدیده‌های آن مرتبط به هم هستند و از یک روند کلی و عمومی حاکم پیروی می‌کنند. نگرش کل‌گرایی در چین، هند، ایران و یونان، ریشه‌ای تاریخی و دیرینه دارد. تفکر ارگانستی که در اوایل قرن بیستم شکل گرفت، ارگانسیم^۶ یا موجود زنده را «کلی یکپارچه» می‌داند که خاصیت اجزای آن در تمامیت و کلیت آن نهفته است. این تفکر ارگانستی، پایه نگرش سیستمی قرار گرفت. (گلابی، ۱۳۶۹: ۱۶) نگرش سیستمی در عین حال در درون خود، نگرش تجزیه‌گرایی را نیز جای داده است. لیکن از دیدگاه سیستمی تجزیه عناصر هر پدیده و تحلیل

1. Atomism.
2. Elementalism.
3. Fragmentalism.
4. Organism.
5. Holism.
6. Organism.

ویژگی‌های آنها در کلیت و یکپارچگی سیستم و بررسی روابط پدیدارشان با یکدیگر و با کل سیستم مورد نظر است نه جدای از کل پدیده‌ها و به طور انتزاعی. بنابراین هسته اصلی نگرش سیستمی این است که برای مطالعه هر پدیده باید کلیت آن را به مانند یک سیستم در نظر گرفت و مورد مطالعه قرار داد. (همان: ۱۸)

لودویک فون برتالانفی^۱، زیست‌شناس و متفکر اتریشی، مفهوم نظریه عمومی سیستم‌ها را در طی سال‌های ۱۹۳۰ و ۱۹۴۰ مدون کرد. وی که از دیدگاه ارگانیستی به موجودات زنده می‌نگریست، به تدریج دریافت که این نظرگاه، میدانی بس وسیع را در بر می‌گیرد و مفهوم ارگانیسم نیز خود مفهومی جهان شمول است. برتالانفی با تکیه بر آنکه ارگانیسم‌ها، سیستم‌های بازی^۲ هستند، یعنی با محیط اطراف خود تبادل ماده‌ای دارند، خویشان را از بستر علوم کلاسیک به مجراهای نوین فکری سوق داد. به این ترتیب نظریه سیستم‌های باز وی وسیله‌ای شد تا وی افکار خویش را اوج داده و محدوده آن را از زمینه علوم زیستی به شاخه‌های دیگر معرفت نیز گسترش دهد. رویکرد سیستمی که مکتب ارگانیستی و کلی‌گرایی را شامل می‌شده، نگرشی جامع به موجودیت‌ها بوده و برعکس شیوه‌های فکری تجزیه‌گرایانه و اتمی، جوینده حقیقت را از غرق شدن در بطن جنبه یا هسته‌ای خاص از موجودیت‌ها و پدیده‌ها به دور می‌داشته است. (فرشاد، ۱۳۶۲: ۹۴)

شایان ذکر است که نگرش سیستمی می‌تواند در همه شاخه‌های علوم گسترش یابد. از دیدگاه سیستمی، جوامع انسانی، سیستم‌هایی باز هستند که همانند سایر سیستم‌های متعالی، دارای خواصی چون سلسله‌مراتب، نظام، قانونمندی و پویایی می‌باشند. سلسله‌مراتب در این معنا، به ارتباط میان افراد یک جامعه و کل جامعه به‌عنوان ساخت عمقی یک سیستم گویند. نظام سیستمی انسان و جوامع انسانی نیز از پویا و تغییر بری نیست. درواقع آنچه واقعیت دارد، تغییر و پویایی است. البته تغییر و پویا انسان‌ها و جوامع انسانی تصادفی نبوده، بلکه هرگونه تحولی در آن سیستم‌ها، نتیجه نیاز سیستم می‌باشد. (طائفی، ۱۳۹۳: www.torghabehonline.com) درواقع یک سیستم، یک کل متشکل از حداقل دو جزء است که پنج شرط زیر را تأمین کند:

۱. کل موردنظر یک و یا بیش از یک ویژگی یا کارکرد معین را دارا باشد؛
۲. هر یک از اجزاء مجموعه بتواند رفتار و یا ویژگی‌های کل موردنظر را تحت‌تأثیر قرار دهد. (به‌عنوان مثال در انسان رفتار قلب می‌تواند بر رفتار کل بدن اثر بگذارد.)
۳. در کل موردنظر، زیرمجموعه‌ای از اجزاء وجود دارد که برای تحقق عملکرد معین و

1. Ludwig von Bertalanffy.

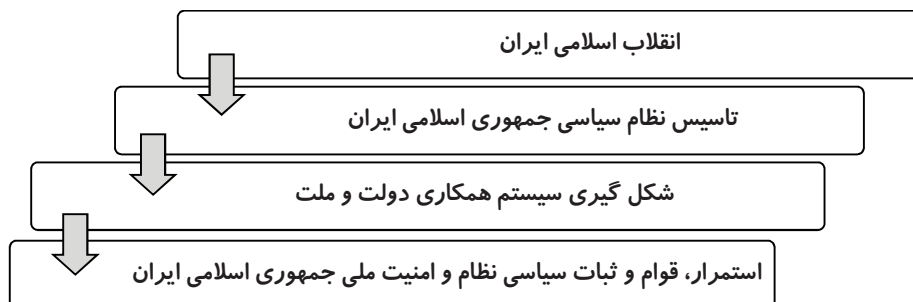
۲. سیستم‌ها از این نظر که با محیط پیرامون خود ارتباط داشته باشند یا خیر به دو دسته بسته (مانند ظرف بسته مواد شیمیایی) و باز (مانند بدن انسان) تقسیم می‌شوند.

تعریف شده کل در یک یا بیش از یک محیط، کافی است. وجود هریک از اجزاء برای عملکرد مورد نظر لازم است، ولی هیچیک به تنهایی کافی نیست؛
۴. تأثیرگذاری هریک از اجزاء مجموعه، بر رفتار و ویژگی‌های مجموعه، به رفتار و ویژگی‌های حداقل یک جزء دیگر از همان مجموعه بستگی داشته باشد. (یعنی هیچیک از اجزاء نمی‌توانند مستقلاً بر عملکرد مجموعه اثر بگذارند) به عبارت دیگر اجزای یک سیستم به هم پیوسته‌اند؛

تأثیرگذاری هر زیرمجموعه از اجزا بر آن مجموعه، وابسته به رفتار حداقل یک زیرمجموعه دیگر از همان مجموعه می‌باشد. به عنوان مثال عملکرد قلب بر فعالیت و رفتار انسان اثر می‌گذارد ولی اثرگذاری آن بر کل بدن از طریق اثرگذاری بر شش‌ها و دستگاه تنفسی صورت می‌گیرد. (بنی‌اسدی، ۱۳۸۵: ۹۷)
به هر حال با در نظر گرفتن رویکرد سیستمی می‌توان به تعریف درست اهداف، رسالت، کارکرد و نقش همکاری دولت و ملت به عنوان یک سیستم تازه تأسیس یافته و منسجم بعد از پیروزی انقلاب اسلامی دست یافت. به طوری که ادامه روند موجود، عملاً تأثیرگذار در تولید امنیت بوده و تأمین امنیت ملی، ثبات، پیشرفت و توسعه کشور در سال‌های گذشته بوده و می‌تواند تضمین‌کننده امنیت ملی در سال‌های آینده باشد. نمودار ذیل که به عنوان مدل نظری تحقیق انتخاب گردیده، بیانگر چگونگی شکل‌گیری همکاری دولت و ملت به عنوان یک سیستم و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

نمودار ۳: چگونگی شکل‌گیری سیستم همکاری دولت و ملت بعد از پیروزی انقلاب اسلامی

و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

ب) نگرش‌های مربوط به همکاری دولت و ملت در اندیشه‌های سیاسی - اجتماعی

۱. همکاری در لغت

در فرهنگ فارسی دهخدا، همکاری به معنای هم‌پیشگی، یاری کردن و ... آمده است. در فرهنگ عمید همکاری چنین بیان شده: (حاصل مصدر) (hamkāri) بهم کار کردن؛ به یکدیگر کمک کردن در کاری؛

هم‌پیشگی و شرکت در کاری.

در فرهنگ واژگان مترادف و متضاد درباره این واژه چنین آمده است:

(الف) معاضدت، همراهی، همیاری.

(ب) دستیار، شراکت، هم‌پیشگی، همدستی، هم‌شغلی، هم‌قطاری.

در دیکشنری فارسی به انگلیسی در برابر واژه همکاری چنین آمده است:

association, co- operation, collaboration, concert, cooperation, partnership, teamwork:
<http://www.vajehyab.com/amid>

۲. همکاری در اندیشه‌های اجتماعی

یکی از پدیده‌های اجتماعی که سابقه آن را می‌توان به بلندای زیست اجتماعی انسان دانست، پدیده «همکاری و تعاون» است. انسان هیچ‌گاه قادر نبوده و نیست که بتواند به صورت فردی و بدون همکاری دیگران به زندگی خود ادامه دهد؛ به همین لحاظ جامعه را تشکیل داده و با استفاده از اصل همکاری و تعاون به رفع نیازهای خود پرداخته است. از ابتدای تاریخ، ضرورت‌های زندگی اجتماعی انسان‌ها را به همکاری واداشته است. همکاری در ابتداء ساده و خودجوش بود ولی با گذشت زمان، به تدریج، پیچیده و دشوار شد و با آگاهی توأم گردید. انسان‌ها برای محافظت از خویش و مقابله با نیروهای خصمانه، به همان اندازه برای رفع نیازهای مشترک با یکدیگر به همکاری و اشتراک مساعی پرداختند و به مرور این درس ابتدایی را آموختند که از طریق همکاری گروهی، بیشتر از مواقعی که منفرد و تنها هستند می‌توانند کار مؤثر انجام دهند. بنابراین، کار و فعالیت مشترک، شیوه‌های منظم کار کردن را پدید آورد و همکاری، تابع نظم و ترتیب شد. (علاقه‌بند، ۱۳۷۷: ۴) بدین ترتیب واژه همکاری (cooperation) عنوان یک اصطلاح عمومی شکل می‌گیرد و آن یکی از کنش‌های متقابل پیوسته^۱ می‌باشد و منظور از آن، کنش‌های متقابلی است که در جهت یگانه‌ای صورت می‌گیرد. (طالب، ۱۳۸۶: ۳ - ۱)

از آنجایی که انسان موجودی اجتماعی است، بنابراین برای اداره امور خود نیازمند نظام اجتماعی است. همچنین وجود امیال و خواست‌های متعارض و متفاوت با یکدیگر و نیز خودخواهی و زیاده‌طلبی و سایر امیال نفسانی، موجبات تعرض به یکدیگر را فراهم می‌آورد از این رو لازم است نظام اجتماعی و حکومتی برای تنظیم روابط فیما بین انسان‌ها وجود داشته باشد تا انسان‌ها، برای اداره بهتر امور، تأمین امنیت، تأمین رفاه عمومی، تضمین عدالت اجتماعی و ... با یکدیگر همکاری نموده و اقدام به تشکیل حکومت کنند. اما بعد از تشکیل حکومت‌ها و تأسیس دولت‌ها، مردم با اتکاء به آراء عمومی به همکاری خود در

1. Associative Interaction.

قالب انتخابات و غیره با حکومت همکاری می‌نمایند. بدین ترتیب همکاری یا معاضدت روشی است در زندگی اجتماعی انسان‌ها و به معنای یاری رساندن و کمک کردن به دیگری نیز مورد استعمال واقع شده است. پس همکاری عبارت است از: یکدیگر را مدد رساندن و تشریک مساعی در جهت ارضای نیاز مشترک می‌باشد. (همان: ۳)

۳. همکاری در آموزه‌های دینی اسلام

همکاری و تعاون به عنوان یک ضرورت انکارناپذیر در جامعه اسلامی، نقش اساسی در قدرت‌یابی مسلمانان به طور کلی دارد. همکاری، از جریان‌ها و ارکان اساسی در زندگی انسان است و شرط اساسی در هر وضع و موقعیتی از عرصه‌های اجتماعی و سیاسی به شمار می‌رود. همکاری و وحدت هدف، تقسیم کار و قبول مسئولیت، از عناصر اصلی کارهای جمعی هستند که یک جامعه و گروه اجتماعی را حفظ و پایدار می‌سازد. زندگی جمعی مشکلات و نیازهای فراوانی را پیش‌رو دارد و فرد به تنهایی نمی‌تواند در برابر آنها بایستد و حرکت کند. بنابراین بایستی از همه ظرفیت‌ها و توان‌های افراد جامعه بهره‌برده و از تفکر شخصی و سلیقه‌ای و خودمحوری کناره گرفته و به همکاری و تعاون روی آورد. قرآن کریم نیز اجتماع مسلمین را به تعاون و همکاری و وحدت فراخوانده است:

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ. (مائده / ۲)

و در نیکوکاری و پرهیزکاری با یکدیگر همکاری کنید، و در گناه و تعدی دستیار هم نشوید.

«تعاون» از ریشه عون و به معنی یاری کردن، یاری رساندن و اعوان به معنی یاران، دوستان، کمک و امداد آمده است ولی مفهوم تعاون در زمینه بحث ما، همکاری متقابل و مشارکت و معاونت دو جانبه است. یعنی افراد جامعه در جهت آسایش و رفاه خود ناچار به کمک به همدیگر هستند و این استعانت و امداد در جهت خیر و اصلاح حال همدیگر، سعادت بشریت را تضمین می‌کند. مترادف تعاون را برخی از نویسندگان، نظیر استاد محمد ابوزهره، مترجم کتاب *تکافل اجتماعی*، «همکاری» می‌دانند ولی مفهومی که در تعاون هست، در همکاری نیست، شرط لازم در همکاری، وجود احتیاج مشترک است در صورتی که در تعاون این چنین نیست یعنی علاوه بر نیاز مشترک، تمایل انسان‌ها به معاضدت با یکدیگر نیز شرط است، بر همین اساس است که گفته می‌شود، رفتار تعاونی، محتاج به حداقل «روح باهمی» و اعتماد به یکدیگر است و لذا تعاون چیزی فراتر و بالاتر از همکاری است. تعاون انگیزه‌ای است که قادر است شخصی را تشویق نماید تا در فعالیت‌های روزمره‌اش خود را وقف خدمت به دیگران در جهت نیل به اهداف عالی الهی انسانی نماید. (زاهدی اصل، ۱۳۸۷: ۳۰)

وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا. (آل عمران / ۱۰۳)

و همگی به ریسمان خدا چنگ زنید، و پراکنده نشوید.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ. (حجرات / ۱۰)

جز این نیست که همه مؤمنان باهم برادرند، بنابراین (در همه نزاع‌ها و اختلافات) میان برادرانتان صلح و آشتی برقرار کنید و از خدا پروا نمایید، امید که مورد رحمت قرار گیرید.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ. (حجرات / ۱۳)

ای مردم، ما شما را از یک مرد و زنی آفریدیم، و شما را ملت‌ها و قبیله‌ها قرار دادیم تا یکدیگر را بشناسید. بی‌تردید گرامی‌ترین شما نزد خدا پرهیزکارترین شماست. یقیناً، خداوند دانا و آگاه است.

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ. (توبه / ۷۱)

و مردان و زنان با ایمان، دوستان یکدیگرند، که به کارهای پسندیده وا می‌دارند.

بدین ترتیب در فرهنگ اسلامی، همکاری و تعاون یکی از اصول اخلاقی مهمی است که در قرآن با صیغه امر به آن اشاره شده و همین امر نشانگر اهمیت و ارزشمندی آن است.

در ذیل به برخی از احادیثی اشاره می‌گردد که به همکاری و تعاون به‌عنوان یک ارزش نگاه می‌کند:

پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید:

لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا أَمُرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوُوا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوَىٰ.

(شیخ طوسی، ۱۳۸۹: تهذیب الأحکام، ۶ / ۱۸۱، <http://hdith.com>)

مردم همیشه در خیر خواهند بود تا وقتی که امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند، و در نیکی و پرهیزکاری یکدیگر را یاری می‌رسانند.

امام علی علیه السلام می‌فرماید:

مِنْ وَاجِبِ حُقُوقِ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ التَّصِيحَةُ بِمَبْلَغِ جُهْدِهِمْ وَ التَّعَاوُنُ عَلَى إِقَامَةِ الْحَقِّ بَيْنَهُمْ.

(نهج‌البلاغه، خطبه ۲۱۶)

از حقوق واجب خدا بر بندگان، خیرخواهی به اندازه توان، و یاری کردن یکدیگر برای برپایی حق در میان خود است.

در مورد تعاون و همکاری اجتماعی به‌عنوان نمونه می‌توان به آیات زیر اشاره کرد: نساء / ۸۶ و ۱۴۸؛

انعام / ۱۵۰، اعراف / ۳۳، بنی اسرائیل / ۵۳، لقمان / ۱۸ و ۱۶، فاطر / ۱۰، سجده (فصلت) / ۳۴ و ۳۵، حجرات / ۱۲ - ۱۰، توبه / ۷۱، مائده / ۲، بلد / ۱۷، آل عمران / ۲۰۰، بقره / ۲۷ و ۱۴۹، انفال / ۱، نور / ۲۷، فرقان / ۶۱ و ۶۳، عنکبوت / ۴۶. (زاهدی اصل، ۱۳۸۷: ۱۴۶ www.rasekhoon.net)

یادآوری می‌شود هدف تعاون در اسلام، ایجاد احساس مشترک در مردم از طریق توجه به خدا، ایمان و اعمال صالح و نیکی و همکاری متقابل در امور اجتماعی براساس ارزش‌های اخلاقی و اسلامی (تقوا) است. بر همین اساس، بسیاری از مفسرین قرآن کریم، دین اسلام را دین اجتماعی معرفی می‌کنند و چون انسان فطرتاً موجود اجتماعی است. بنابراین احکام دین ضامن تعالی اجتماع صالح بشریت است تا در مسیر فطرت پاک خویش شکوفا شده و به تعالی برسد.

۴. همکاری دولت و ملت

بررسی مفهوم دولت یکی از معضل‌ترین مفاهیم سیاسی در طول تاریخ بوده است. هرکس که عمیقاً بدان بپردازد از این نکته آگاه خواهد شد. این امر نتیجه تاریخ درهم پیچیده و یا اهمیت خاص مفهوم دولت در اوضاع سیاسی امروز نیست، بلکه علت آن دو پهلویی و پیچیدگی این مفهوم است که آن را در عین حال سهل و ممتنع ساخته است، به نحوی که با سهولت نگران‌کننده‌ای با بسیاری مفاهیم و نهادها در هم می‌آمیزد. (وینسنت، ۱۳۷: ۱۸) از دولت قرائت‌های مختلفی وجود دارد ولی در تحقیق حاضر، دولت شامل کلیه کارگزاران نظام و مجموعه حاکمیت می‌باشد. به تعبیر دیگر؛ دولت در مفهوم کلی آن، کلیه کارگزاران و مجموع تشکیلات، نهادهای سیاسی، اداری، قضایی و دیگر نهادهای قانونی در کشور را شامل می‌گردد نه صرف قوه مجریه. بنابراین مقصود از دولت در این تحقیق، فراتر از قوه مجریه است، بلکه «مجموعه‌ای از افراد و نهادهایی که قوانین فائده در یک جامعه را وضع و با پشتوانه قدرت برتری که در اختیار دارند، اجرا می‌کنند». (رنی، ۱۳۷۴: ۱۳)

ملت^۱ ترجمه‌ای است از واژه «Nation» که در زبان‌های اروپایی از ریشه لاتین «Natio» و «Nascere» به معنی «زایش» و «تولد» می‌آید. (برتون، ۱۳۸۰: ۲۴۲) بنابراین ملت عبارت است از: «یک مجموعه بزرگ انسانی که در یک پهنه جغرافیایی، تحت یک مدیریت سیاسی اداره می‌شود. این مدیریت سیاسی خود از سوی آن مجموعه انسانی تعیین می‌شود». (همان: ۲۲۸)

با عنایت به مباحث فوق، همکاری دولت و ملت عبارت است از: حرکت هماهنگ، منسجم و هدف‌دار دولت و ملت جهت پشتیبانی همدیگر برای رسیدن به اهداف و آرمان‌ها مشترک.

1. National.

۵. همکاری دولت و ملت در اندیشه‌های سیاسی - اجتماعی

در حوزه علوم انسانی، دو نگرش متفاوت در خصوص همکاری دولت و ملت وجود دارد که عبارتند از: رقیب‌محوری^۱ و یارمحوری^۲. بیان این نکته ضروری است که این تقسیم‌بندی با این عنوان، یک بحث ابداعی از نگارنده است و چنین تقسیم‌بندی در هیچ‌یک از کتب مربوط به علوم سیاسی و جامعه‌شناسی دیده نشده و شاید محقق نتوانسته ببیند. ولی مباحث مبسوطی از سوی اندیشمندان و فلاسفه سیاسی در خصوص شیوه‌های نظام‌های دموکراتیک و مردم‌سالاری ارائه شده ولی عناوین ذیل به نظر جدید می‌رسد و نیاز است که توسط صاحب‌نظران، مورد نقد و بررسی قرار گیرد.

یک. نگرش رقیب‌محوری

در این نگرش، مردم به‌عنوان رقیب دولت نگریسته می‌شوند و دولتمردان از همکاری با ملت در زمینه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی واهمه دارند. دولت جامعه را بی‌نیاز از مشارکت مردم دانسته و تصور می‌کند ملت نمی‌فهمند و دولت عقل کل است و تنها منابع تشخیص‌دهنده مصلحت، شخص شاه (حاکم) است. (Bome, 1955: 60) در این نگرش قوه ابتکار و خلاقیت از مردم گرفته شده و مردم جز اطاعت محض از حاکمان سیاسی وظیفه‌ای ندارند. بنابراین این عامل، زمینه‌ساز بی‌انگیزگی و بی‌تفاوتی مردم نسبت به سیاست شده و ملت تمایلی به همکاری با دولت در امور سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را ندارند. از سویی با احساس بیگانگی ملت از دولت و رقیب دانستن دولت، زمینه برای ابراز نارضایتی‌ها به‌صورت خاموش یا آشکار آغاز می‌گردد.

دو. نگرش یارمحوری

با توجه به تغییر و تحولات سیاسی - اجتماعی در جهان، بالاخص بعد از رنسانس و وقوع انقلاب‌های متعدد علیه دولت‌های تمرکزگرا و بسط و گسترش افکار دموکراسی‌خواهی و تأکید بر حقوق طبیعی^۳، حقوق اساسی، قوانین اساسی موضوعه و مدون، حاکمیت سیستم پارلمانتاریسم^۴ و تفکیک قوا و ایجاد محدودیت برای پادشاهان بوسیله فلاسفه و اندیشمندانی همچون جان لاک^۵، ژان ژاک روسو^۶، منتسکیو^۷ و دیگران مطرح گردید.

1. Rival - centerdness.
2. Peer - centerdness.
3. Rights of natur.
4. Parliamentarianism.
5. John Locke.
6. Jean Jacques Rousseau.
7. Montesquieu.

در طول قرن بیستم و به خصوص در نیمه دوم این قرن، یکی از موجبات توسعه اندیشه حقوق طبیعی و حقوق بشر بوده است و با تأکید بر واحدهای حقوق بشر، در متن معاهدات و قوانین ملی کشورها بعد از دهه ۱۹۶۰ معمولاً ذیل دو عنوان «حقوق مدنی و سیاسی» و «حقوق اقتصادی و اجتماعی»، بشر خواهان پایان تمرکزگرایی گردید. (عالیخانی، ۱۳۸۱: ۸۴ - ۸۳) بنابراین در سایه تلاش اندیشمندان، ملت خواهان تحقق مردم‌سالاری، یعنی نظارت کامل مردم بر امور عمومی شدند و خواهان پاسخ‌گویی دولتمردان در برابر مردم و استقرار تشکیلات قانونی گردیدند. همچنین با تشکیل نهادهای مردمی و مشارکت سیاسی - اجتماعی ملت؛ و ایجاد فضای رقابتی سالم سیاسی و رقابت سالم احزاب سیاسی با همدیگر، به همکاری دولت و ملت به‌عنوان یاری‌گر هم تأکید کردند.

ج) تأثیر همکاری دولت و ملت بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

قبل از ورود به بحث تأثیر همکاری دولت و ملت به نظر می‌رسد که اگر مفاهیم اصلی این بخش از مقاله تعریف گردد بهتر خواهد بود.

۱. امنیت

«امنیت»^۱ از جمله مفاهیم پیچیده‌ای است که ارائه تعریف واحدی از آن به سادگی میسر نیست. امنیت مفهومی چندوجهی و همزاد با مفاهیمی مانند قدرت، تهدید و آسیب است. بنابراین هرگونه تعریفی از آن نسبی و متأثر از شرایط موجود می‌باشد. (فریدمن، ۱۳۷۵: ۳۱۷) «امنیت» پیش از آنکه مقوله‌ای قابل تعریف باشد، پدیده‌ای ادراکی و احساسی است. یعنی این اطمینان باید در ذهن توده مردم، دولتمردان و تصمیم‌گیران به وجود آید که برای ادامه زندگی بدون دغدغه، امنیت لازم وجود دارد. (کاظمی، ۱۳۷۲: ۱۱۷)

از نظر «لغوی» امنیت عبارت از:

محافظت در مقابل خطر (امنیت عینی)، احساس ایمنی (امنیت ذهنی) و رهایی از تردید (اعتماد به دریافت‌های شخصی) است. (بوزان، ۱۳۸۶: ۵۲)

امنیت در نگاه سنتی، متأثر از پنداشت سلبی بوده و تنها راه رهایی، اعمال خشونت و کاربست قوای قهریه است. در نگاه مدرن، این رویکرد سلبی به نگرش ایجابی و چندبعدی تغییر کرد. چنین نگرشی، نتیجه منطقی تشکیل دولت‌های مدرن براساس مفهوم حاکمیت است که اقتدار در چارچوب مرزهای ملی و استقلال در روابط خارجی را معنادار ساخته‌اند. (عباس‌زاده و کرمی، ۱۳۹۰: ۳۶)

1. Security.

بوزان و هانس^۱ معتقدند که باور غالب، پیرامون امنیت این است که با نظم نوین شکل گرفته از سال ۱۹۹۰ میلادی به بعد، این مفهوم بار معنایی گسترده‌ای یافته است. این گسترده‌گی، در چهارگونه اصلی قابل شناسایی است که عبارتند از:

مرحله اول: مفهوم امنیت از امنیت دولت‌ها به گروه‌ها و افراد توسعه یافته است و این روند انتقالی رو به پایین است. مرحله دوم: مفهوم امنیت از امنیت دولت‌ها به امنیت سیستم بین‌الملل و یا محیط مادی مافوق ملیت‌ها^۲ تغییر نموده است این توسعه‌ای روبه بالا از ملت‌ها به سمت زیست‌کره^۳ است. این گسترده‌گی در هر دو مورد، متضمن توسعه انواعی از نهادهاست که تضمین‌کننده امنیت می‌باشند. مفهوم امنیت: مفهوم امنیت به شیوه‌های افقی و یا گونه‌ای از امنیت که متنوع است، گسترش یافته است. امنیت یا ناامنی نهادهای گوناگون همچون (افراد، ملت‌ها و سیستم‌ها)، به یک شیوه محقق نمی‌شود. مفهوم امنیت از نظامی به سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، محیطی و امنیت بشر بسط پیدا کرده است. در مرحله چهارم، مسئولیت سیاسی برای تضمین امنیت (جهت تقویت تمامی موارد ذکر شده) نیز توسعه یافته و در محیط‌های گسترده‌ای همچون دولت‌های ملی، شامل روندی رو به بالا، همچون نهاد‌های بین‌المللی یا رو به پایین، همچون حکومت‌های محلی یا سازمان‌های غیردولتی، نظرات عمومی و گروه‌های فشار یا نیروهای بازار، پراکنده شده است. (Buzan & Hansen, 2007: 3) با عنایت به مطالب فوق، امنیت عبارت است از: ایمن بودن از هرگونه خطرات و حفظ ارزش‌های حیاتی انسان در مقابل خطرات و احساس آرامش و آسایش در زندگی اجتماعی جهت دستیابی به اهداف مطلوب.

۲. امنیت ملی

تعریف از امنیت ملی تابعی از پیش فرض‌های پژوهشگر، زمانمندی و مکانمندی مصادیق و گفتمان‌های حاکم است. (کاویانی راد، ۱۳۹۲: ۱۲۲) بنابراین اجماع نظر مشخصی درباره تعریف آن وجود ندارد. به نظر پاتمن^۴ این امر، بیشتر به دلیل عوامل متعددی از جمله عدم تبعیت امنیت از یک تعریف بی‌طرفانه، نارسایی و ابهام سایر مؤلفه‌های وابسته به امنیت (قدرت، منافع، مصالح و...)، ماهیت متغیر امنیت (از جامعه‌ای به جامعه دیگر و از زمانی به زمان دیگر) و ذهنی بودن امنیت است. به همین دلیل، ادبیات امنیت ملی، مملو از تعاریف مختلف درباره این مفهوم است ولی غالباً برحسب روابط قدرت میان دولت‌ها و دفاع نظامی در برابر تهدیدهای خارجی مورد بررسی قرار گرفته است؛ امروزه با توجه به پایان جنگ سرد و ظهور عصر

1. Buzan & Hansen.
2. Supranational physical environment.
3. Biosphere.
4. Patman.

اطلاعات (فضای سایبری و فناوری‌های وابسته) چنین تعاریفی تمامی جنبه‌های امنیت ملی را در بر نمی‌گیرد؛ بنابراین، ما نیازمند بازتعریف این مفهوم هستیم. (سلطانی‌نژاد، ۱۳۹۲: ۸۸) بدین معنی که اگر تاکنون دولت‌ها بازی قدرت را تنها میان خود تقسیم کرده بودند، از این پس باید آن را با بازیگران دیگری همچون شرکت‌های خصوصی، گروه‌های سازمان‌یافته تروریستی و جنایی و افراد تقسیم نمایند، اگرچه هنوز این دولت‌ها هستند که در این عرصه نقش مهمی را بازی می‌کنند. به طبع، این پدیده امنیت ملی دولت‌ها را از تاثیرگذاری خود بی‌نصیب نخواهد گذاشت. (خلیلی‌پور رکن‌آبادی و نورعلی‌وند، ۱۳۹۱: ۱۹۳ - ۱۹۲)

با این حال نکته‌ای که در تعریف امنیت ملی باید بدان اشاره کرد این است که امنیت ملی در ارتباط مستقیم با مقولاتی قرار دارد که اصول بنیادین یک جامعه و نظام به شمار می‌آیند و هویت او را شکل می‌دهند. تعریف امنیت ملی در مقام نخست با موضوعیت «صیانت از اصول بنیادین» نظام و جامعه شناخته می‌شود. البته هر جامعه‌ای اصول بنیادین خاص خود را دارد که مرکب از دو دسته (منافع) نرم‌افزاری و سخت‌افزاری هستند. (افتخاری، ۱۳۸۵: ۱۸ - ۱۷) بدین ترتیب امنیت ملی با «صیانت از اصول بنیادین» با چهار پدیده حفظ جان مردم، حفظ تمامیت ارضی، حفظ نظام اقتصادی و سیاسی و حفظ استقلال و حاکمیت کشور جوهره امنیت ملی یک کشور را تشکیل می‌دهند. به هر حال امنیت ملی یعنی دستیابی به شرایطی که به یک کشور امکان می‌دهد از تهدیدهای بالقوه یا بالفعل خارجی و نفوذ سیاسی و اقتصادی بیگانه در امان باشد و در راه پیشبرد امر توسعه اقتصادی، اجتماعی و انسانی و تأمین وحدت و موجودیت کشور و رفاه عامه فارغ از مداخله بیگانه گام بردارد. (نقیب‌زاده، ۱۳۷۲: ۹۲)

۳. عوامل مؤثر بر امنیت ملی

امنیت ملی برحسب عواملی که در افزایش یا کاهش آن تأثیرگذارند عبارتند از:

- عواملی که در اثر اتفاقات جهانی و فرامنطقه‌ای یا بر اثر حوادث طبیعی، در امنیت ملی مؤثرند. این دسته از عوامل را عوامل فراگیر یا غیرمستقیم مؤثر در امنیت ملی می‌نامند. مثلاً وقوع انقلاب اکتبر در شوروی و کشف یک سلاح جدید مانند بمب اتمی در اثنای جنگ جهانی دوم، این حوادث خارج از کنترل بسیاری از حکومت‌ها بوده ولی در وضع امنیتی آنها اثری فاحش داشت.
- عوامل ناشی از وضعیت جغرافیایی، سابقه تاریخی، تعداد و بافت و ترکیب جمعیتی، ثروت یا فقر طبیعی واحد جغرافیایی و از این قبیل که تغییر آنها در زمان محدود و معین، به سختی ممکن یا ممتنع است. این دسته از عوامل را عوامل پایا یا عوامل دیرپا می‌نامند.
- عواملی که با مدیریت کلان و بهینه دولت و با روش‌های علمی، قابل تعدیل و

در نتیجه، موجب ارتقای امنیت ملی می‌باشند؛ مانند افزایش اشتغال، ایجاد تعادل سنی، ایجاد رفاه، توسعه، دموکراسی، حقوق بشر، حکومت قانون، امنیت اقتصادی و در بعد خارجی، برقراری صلح، حسن رابطه و همکاری با همسایگان، افزایش توان اقتصادی و نظامی در صحنه بین‌المللی. این عوامل را عوامل بلاواسطه یا مستقیم اثرگذار در امنیت ملی می‌خوانیم. در وجه مستقیم عملی، اعمال قدرت قانونی، جلوگیری از هرجومرج و بی‌قانونی و ترور و خرابکاری و قهر و خشونت در داخل و تأمین صلح و امنیت و جلوگیری از جنگ و تهاجم دیگران در وجه خارجی، بزرگ‌ترین شرط تأمین امنیت ملی هر کشور و دغدغه دائمی هر حکومت با تدبیری است. (بشیری، ۱۳۸۸: ۲)

۴. تأثیر همکاری دولت و ملت در امنیت ملی

بعد از استقرار نظام جدید سیاسی، همکاری دولت و ملت که به صورت یک سیستم جدیدی شکل گرفت، خود محصول دگرگونی عمیق در ساختار سیاسی کشور بود و فصل جدیدی از مناسبات میان نیروهای اجتماعی و نظام سیاسی بود که تأثیراتی را از خود بر جای گذاشت. همکاری دولت و ملت به‌عنوان یک سیستم در حیات سیاسی ایران پس از انقلاب اسلامی، هویت جدیدی را خلق و بازآفرینی کرد که شکل‌گیری آن بازتاب اهداف، آرمان‌ها و منافع مشترک گروه‌هایی بود که چندین سال برای تبدیل شدن به یک قدرت یکپارچه تلاش کرده بودند. نمود عینی این سیستم را می‌توان در ایجاد وزارتخانه‌ها، سازمان‌ها و نهادهایی همچون وزارت تعاون، جهاد سازندگی، کمیته انقلاب اسلامی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، بسیج مستضعفین و ... مشاهده کرد. آنچه در ادامه بدان پرداخته می‌شود، بخش عمده و مهمی از تأثیرات همکاری دولت و ملت بر امنیت ملی کشور می‌باشد که عبارتند از:

- تحول نگرشی حاکمان سیاسی و ملت از منافع فردی - جناحی به منافع ملی و جمعی؛
- افزایش اقتدار ملی در سایه اقتدار علمی و پیشرفت علمی کشور؛
- ارتقاء اعتماد عمومی (ملت) به نظام سیاسی (دولت)؛
- بازدارندگی و دفع تهدیدات امنیت ملی در سایه تقویت نیروهای مسلح کشور.

یک. تحول نگرشی حاکمان سیاسی و ملت از منافع فردی - جناحی به منافع ملی و جمعی

در فرآیند تغییر و تحولات فکری، فرهنگی و سیاسی - اجتماعی از نظام پادشاهی به جمهوری بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، تغییراتی را در حوزه اندیشه‌های سیاسی - اجتماعی و نگاه آن به منافع ملی و منافع جمعی صورت داد، لذا این نگرش در قالب تشکیل و تأسیس سازمان‌ها و نهادهای مردم نهاد و نیز روحیه جهادی و حرکت جمعی و گروهی و ایثار و از جان گذشتگی دیده می‌شود که تأمین کننده امنیت

ملی کشور می‌باشد. تغییرات و تحولات فکری ایجاد شده در ملت، حاصل تفکرات بلند رهبران سیاسی بالاخص امام خمینی بود که با تزریق روحیه خودباوری و ترسیم آینده بهتر در برابر دیدگان ملت و نیروهای انقلابی، آنها را به تحرک و حرکت واداشت. امام با دمیدن روحیه جمع‌گرایی، اتحاد و اعتصام در پیکره ایران اسلامی و ارتقاء شعور انقلابی در کنار شور انقلابی، آنها را برای دفاع و سازندگی کشور آماده ساخت. در این حرکت و تلاش بی‌وقفه، دستیابی به یکپارچگی، استقلال، خودکفایی، بازگشت به خویش، بازگشت به اسلام راستین و ناب محمدی (ﷺ)، خودباوری، استکبارزدایی، استعمارزدایی، پیشرفت، تعالی، بومی‌سازی فرهنگ، اقتصاد، سیاست، ... توسعه و تمدن‌سازی مجدد؛ بر اساس اندیشه‌های ناب اسلامی و مکتب ائمه اطهار (علیهم‌السلام)، تأمین‌کننده منافع ملی و امنیت ملی کشور می‌گردد.

دو. افزایش اقتدار ملی^۱ در سایه اقتدار علمی و پیشرفت علمی کشور

از دیگر تأثیرات مستقیم همکاری دولت و ملت، افزایش اقتدار ملی در سایه افزایش اقتدار علمی و پیشرفت کشور می‌باشد. اقتدار ملی از دیدگاه‌های مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد ولی به جهت حفظ تمامیت ارضی کشور، تداوم بلندمدت نظام و نقش فرهنگ و هویت‌های ملی، از اهمیت بیشتری برخوردار می‌باشد. اقتدار ملی، به قدرت دارای مشروعیت، که از ناحیه یک حکومت در یک کشور برای تأمین و تحقق اهداف و منافع ملی آن کشور اعمال می‌گردد گفته می‌شود. اقتدار ملی برآیند ارزش‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی همراه با حفظ شرافت انسانی است که می‌تواند باعث اعتلاء و سربلندی یک جامعه در عرصه داخلی و بین‌المللی شود و امکان توطئه، تطمیع و تجاوز را از بیگانگان بگیرد. (جهانتاب، ۱۳۸۵: ۳۲)

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی و تبدیل شدن دولت و ملت به‌عنوان یک سیستم، جمهوری اسلامی ایران به عظمت و اقتداری در درون مرزهای سیاسی و بیرون از آن دست‌یافته که همواره مورد توجه دوستان و رقبایش بوده و موجب عزتمندی و تقویت اقتدار ملی توأم با اقتدار علمی کشور شده است. با نگاهی عمیق و دقیق به هریک از دستاوردهای انقلاب اسلامی در عرصه داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی به این نتیجه دست می‌یابیم که هریک از دستاوردها و پیشرفت‌ها در حوزه‌های مختلف فکری، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی موجبات اقتدار علمی گردیده که این امر اقتدار ملی را فراهم نموده است. اگر مطالعه اجمالی در قانون اساسی جمهوری اسلامی و سند چشم‌انداز بیست ساله نظام جمهوری اسلامی ایران داشته باشیم، دقیقاً مشاهده می‌گردد که یکی از آمال و آرمان‌های بزرگ رهبران انقلاب اسلامی و مردم مسلمان ایران، دستیابی به یک جامعه پیشرفته، متعالی و امن می‌باشد. و در خصوص اینکه همکاری دولت و ملت در تحقق بخشیدن به آرمان‌های مذکور چه نقشی ایفاء کرده یکی از مباحث

1. National Authority.

مهم و حساسی است که با تبیین دقیق برخی دستاوردهای مهم انقلاب اسلامی می‌توان به آنها دست یافت. به عبارتی دیگر با مروری در کارنامه چهل ساله انقلاب اسلامی براساس شاخص‌های توسعه‌یافتگی (کمی و کیفی) و نگرش سیستمی، می‌توان تأثیرات همکاری دولت و ملت را نشان داد. ناگفته نماند انقلاب اسلامی در طول چهل سال حیات خود، مراحل دشوار و موانع بسیاری را برای دستیابی و حفظ اقتدار ملی با تکیه بر نیروهای مردمی، انقلابی و علمی در سیستم همکاری دولت و ملت، پشت سر گذاشته که در ادامه به برخی از آنها به صورت فهرست‌وار اشاره می‌گردد.

- موفقیت دانش‌آموزان در المپیادهای علمی؛

- رشد کمی و کیفی دانشجویان کشور؛

- تربیت نیروی متخصص در تمامی رشته‌های پزشکی در کشور؛

- تأسیس بیش از ۱۰۰۰ مرکز و مؤسسه تحقیقاتی؛

- تولید مقالات علمی در مجلات معتبر بین‌المللی؛

- مبارزه با بی‌سوادی؛

- خودکفایی در برخی از فناوری‌ها؛

- موفقیت در عرصه علوم نوین (سلول‌های بنیادین)؛

- در عرصه علوم هسته‌ای؛

- دستاوردهای ایران در حوزه هوافضا؛

- صنعت و معدن؛

- صنایع موشکی، مخابراتی و نظامی؛

- پیشرفت علمی در زمینه سدسازی؛

- پیشرفت علمی در صنعت سیلوسازی؛

- پیشرفت علمی کشور در صنایع نفت و گاز.

سه. ارتقاء اعتماد عمومی (ملت) به نظام سیاسی (دولت)

جلب اعتماد شهروندان سهم بسزایی در پیشرفت امور اجرایی و عمرانی کشور دارد و آنگاه حاصل می‌آید که نظام سیاسی، حقوق شهروندان را طبق قانون به رسمیت شناسد و قاطعانه از آن دفاع کند. از آن مهم‌تر اینکه شهروندان نیز در فعالیت‌های سیاسی خود با در نظر گرفتن مصالح ملی و پاسداشت حریم یکدیگر، همواره به رقیبان خود به صورت دوستانی که شیوه متفاوتی جهت پاسداشت منافع همدیگر و مصالح ملی در پیش گرفته‌اند بنگرند. همچنین با تحمل هم و متانت بیشتر، پذیرای یکدیگر گردند.

بنابراین در چنین فضایی می‌توان امید به استواری را یافت و به استمرار همکاری و مشارکت سیاسی - اجتماعی برای دستیابی به توسعه و پیشرفت جامعه امیدوار بود. از آنجایی که جمهوری اسلامی ایران شایسته نیل به چنین مسیری می‌باشد، لذا تأمین امنیت ملی و ضریب امنیت ملی و نیز افزایش اعتماد عمومی می‌تواند موجب تعالی جامعه گردد. از آنجاکه جمهوری اسلامی ایران، نظامی است که به پشتوانه عظیم مردمی تأسیس یافته، لذا بیشتر از هر جامعه و سیستم سیاسی دیگری می‌تواند به نیروها و ذخایر سیاسی خویش اعتماد و تکیه نماید. در واقع هرچه قدرت تکیه دولت و ملت به همدیگر بیشتر باشد، این عامل موجب تضمین منافع ملی و افزایش قدرت ملی خواهد شد. بدین ترتیب با در نظر گرفتن همکاری دولت و ملت به‌عنوان یک سیستم، می‌توان گفت که این سیستم با ایجاد تحول فکری و فرهنگی خود در ایجاد بسترها و زمینه‌های مناسب، اعتماد عمومی ملت به دولت (نظام سیاسی) را در کوتاه‌مدت و بلندمدت فراهم کرد. همچنین این سیستم با تزریق روحیه انقلابی و جهادی و ایجاد انگیزش در جامعه برای دفاع و سازندگی از کشور و ایجاد بستر و زمینه امن؛ به خنثی‌سازی تهدیدات پرداخته و با تربیت نیروهای متخصص و مجرب در حوزه‌های مختلف سیاسی، مسائل نظامی و استراتژیک، فنی - مهندسی، پزشکی و غیره و نیز با اقدامات و فعالیت‌های پیدا و پنهان خود در ملت، ضریب اعتماد و اطمینان را به نظام سیاسی افزایش داده و به امنیت ملی و پیشرفت کشور کمک نموده است.

چهار. بازدارندگی و دفع تهدیدات امنیت ملی در سایه پیشرفت‌های نیروهای مسلح کشور

یکی دیگر از تأثیرات همکاری دولت و ملت به‌عنوان یک سیستم، بازدارندگی و دفع تهدیدات امنیت ملی بوده است. جمهوری اسلامی ایران با کسب تجارب بسیار به‌ویژه در هشت سال دفاع مقدس و در دفاع از کیان مقدس این کشور، در جنگی ناعادلانه و بسیار نابرابر که از سوی بلوک‌های غرب و شرق و در رأس آنها استکبار جهانی مورد حمایت قرار گرفته بود، توانست پله‌های ترقی و پیشرفت را یکی پس از دیگری طی کرده و در عرصه‌های مختلف سرآمد شود. با پیروزی انقلاب اسلامی و سرنگونی رژیم سرسپرده پهلوی در ایران که مورد حمایت استکبار جهانی قرار داشت و از رژیم شاه به‌عنوان ژاندارم منطقه بهره می‌برد، غرب که منافع خود را در منطقه در خطر می‌دید، با حمایت همه‌جانبه تسلیحاتی، فنی، اطلاعاتی و حتی دلارهای آمریکایی با کمک ارتجاع عرب منطقه با حمایت رژیم سرنگون شده حزب بعث عراق، سعی کرد تا ملت ایران را در برابر خواسته‌های نامشروع خود به زانو درآورد اما فرزندان این سرزمین با همکاری همدیگر به دفع تهدیدات دشمنان پرداختند. اما با مایوس شدن دشمنان برای به زانو در آوردن ملت ایران، کشورهای غربی و در رأس آنها آمریکا به هر روشی سعی کردند در راه پیشرفت و روند رو به جلوی انقلاب اسلامی ایران موانعی ایجاد کرده و در این راستا با اعمال تحریم‌های ناعادلانه سیاسی و

اقتصادی علیه استقلال ملی، کودتا، حمله نظامی، حمایت از گروهک‌های تروریستی نظیر سازمان تروریستی مجاهدین خلق (منافقین) به تسلیح و تطمیع آنها پرداختند. اما ملت ایران با داشتن رهبران مقتدری چون امام خمینی و حضرت آیت‌الله خامنه‌ای که بر موضوع «ما می‌توانیم» تکیه داشتند، هرگز به زانو در نیامد و توانست از این تهدیدات فرصت‌های نوینی را ایجاد کند و همواره توطئه‌هایی که علیه کشورشان از جانب دشمنان قسم‌خورده این کشور در حال طرح‌ریزی و اجرا شدن است را نقش بر آب کرده و ملت نیز نشان داده‌اند که هرچا دشمنان قصد تجاوز به حقوقشان را داشته باشند، قاطعانه و محکم ایستادگی می‌کند.

شایان ذکر است که هریک از نیروهای برخاسته از بطن توده و در درون سیستم همکاری دولت و ملت اعم از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ارتش جمهوری اسلامی ایران، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، وزرات اطلاعات و غیره و در کنار آنها بسیج در شرایط بحرانی به دفع تهدیدات امنیت ملی پرداخته و با ایجاد نقش بازدارندگی، از امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران دفاع کرده‌اند. در ذیل آنچه بیان می‌شود بخشی از اقدامات نیروهای مذکور در تأمین امنیت ملی کشور می‌باشد. به‌طور مثال سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در کنار سایر نیروهای چهارگانه ارتش در قالب نیروهای زمینی، دریایی، هوایی و هوافضا، دفاع از دستاوردها نظام اسلامی و آرمان‌های امام خمینی بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران و شهدای انقلاب و دفاع مقدس را بر عهده دارد. این نهاد برآمده از انقلاب اسلامی در دوران دفاع مقدس به همراه بسیج مردمی و در کنار سایر نیروهای مسلح نقش تعیین‌کننده‌ای در کسب فتوحات گسترده رزمندگان اسلام در برابر دشمن تا بن دندان مسلح ایفا کرد. این نهاد به‌ویژه در عرصه موشکی با بهره‌گیری از متخصصان دلسوز و متعهد ایرانی در صنعت دفاعی و همکاری وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح از دوران دفاع مقدس به بعد توانستند کشور را در عرصه موشکی به چنان جایگاهی برسانند که امروز دشمنان نمی‌توانند حتی تصور تعدی به ایران اسلامی را در سر پیروانند. امروز ایران دارای موشک‌های پیشرفته‌ای از جمله شهاب - ۳ با بردی در حدود ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ کیلومتر می‌تواند هرگونه اهداف دشمن را در منطقه مورد هدف قرار دهد. از دیگر موشک‌های ایران می‌توان به انواع شهاب - ۳ نظیر شهاب - A۳، شهاب - B۳، قدر، سجیل و فاتح ۱۱۰ اشاره کرد.

در کنار سپاه، قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء ارتش جمهوری اسلامی ایران در عرصه رصد فضای کشور از چنان توانمندی برخوردار شده که می‌تواند هواپیماهای رادارگریز و حتی هواپیماهای کوچک جاسوسی بدون سرنشین (پهپادها) را شناسایی و رهگیری کرده و در کمترین زمان ممکن مورد انهدام قرار دهد. همچنین این قرارگاه با تأسیس دانشگاه مستقل و تربیت نیروهای متخصص، طراحی و تولید

انواع رادارهای کشف، رادارهای کیهانی، طراحی و تولید انواع سامانه‌های موشکی میان برد، برد متوسط و برد بلند، بهینه‌سازی و تقویت سامانه‌های موشکی موجود، افزایش سامانه‌های جنگ الکترونیک و سامانه‌های شبیه‌ساز موشکی از جمله موشک هاگ، در راستای دفاع از مرزهای مقدس جمهوری اسلامی ایران گام‌های مؤثری را برداشته است.

یکی دیگر از نیروهایی که به دنبال پیروزی انقلاب اسلامی و با خروج مستشاران نظامی غربی و شرقی از کشورمان به خودکفایی در تربیت نیرو رسیده، نیروی هوایی است. این نیرو اینک از صفر تا ۱۰۰ آموزش خلبانان، کادر فنی و تربیت مدیران مورد نیاز این بخش را در داخل انجام می‌دهد. در ضمن این نیرو با همکاری وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و دانشگاه‌ها توانسته در عرصه طراحی و تولید تجهیزات نظامی مورد نیاز کشور مانند بمب‌های نقطه زن «قاصد»، هواپیماهای آموزشی و جنگنده شکاری بمب افکن «صاعقه» و بکارگیری آنها توان دفاعی و بازدارندگی این نیرو را بیش‌ازپیش افزایش دهد، از دیگر دستاوردهای بزرگ نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران است که در سایه تحریم‌های ناعادلانه غرب علیه ملت غیور ایران اسلامی به دست آمده است. متخصصان ایرانی در مدت بیش از ۳۹ سال گذشته با وجود تحریم‌ها توانستند انواع هواپیماهای جنگنده بمب افکن غربی و شرقی از جمله اف ۴، اف ۵، اف ۱۴، میگ ۲۹ را اورهال کرده و با انجام تعمیرات اساسی بر روی آنها، این هواپیماها را در ناوگان هوایی کشور بکار گیرند. (رضایی، ۱۳۹۲: www.irna.ir)

نیروی زمینی ارتش نیز در کنار سایر نیروهای مسلح نقش مؤثری در دفاع از کیان مقدس جمهوری اسلامی ایران برعهده داشته و دارد و با پیروزی انقلاب اسلامی به صفوف به هم فشرده ملت پیوست و نقش مؤثری را در تقویت دفاعی و بازدارندگی کشور ایفا کرد. از جمله وظایفی که این نیرو همواره پس از پیروزی انقلاب بر عهده داشته تربیت نیروهای مورد نیاز کشور و اعزام آنان به جبهه‌های حق علیه باطل، طراحی و تولید تجهیزات مورد نیاز خود از جمله انواع نفربرهای زرهی، توپ و تانک‌های ثابت و متحرک، انواع دوش پرتاب‌ها و سلاح‌های انفرادی بوده است. امروز این نیرو در کنار سایر نیروهای مسلح با استفاده از نیروهای متخصص و متعهد خود در سازمان جهاد خودکفایی و با همکاری وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و دانشگاه‌های کشور نه تنها نیازی به واردات تجهیزات و مهمات مورد نیاز خود از خارج ندارد بلکه به تولید آنها می‌پردازد.

از دیگر نیروهای حافظ امنیت ملی که به‌عنوان بخشی از سیستم همکاری دولت و ملت نقش مهمی دارد، نیروی دریایی ارتش می‌باشد. این نیرو در کنار سایر نیروهای مسلح کشور از چنان آمادگی و توان دفاعی بالایی برخوردار است که توانسته پرچم مقدس جمهوری اسلامی ایران را در اقصی نقاط جهان از

اقیانوس اطلس، هند، مدیترانه، عمان و دریای سرخ به اهتزاز درآورد. این نیرو با تدابیر فرمانده معظم کل قوا هم‌اینک به نیروی دریایی راهبردی تبدیل شده و توانسته از دل تحریم‌های ناعادلانه غرب، فرصت‌های ستیجی را بیافریند. این نیرو با خروج مستشاران خارجی توانست با بهره‌گیری از جوانان برومند، پله‌های ترقی را با موفقیت طی کند و تا جایی پیش روند که انواع ناوها و ناوشکن‌ها و ساخت انواع شناورهای سطحی و زیرسطحی را با همکاری بخش‌های دفاعی و دانشگاهی کشور طراحی و تولید کنند. این نیرو در نخستین روزهای جنگ تحمیلی توانست با منهدم کردن اسکله‌های ارسال نفت و انواع شناورهای دشمن بعثی در همان ابتدا، نیروی دریایی رژیم سرنگون شده حزب بعث عراق را زمین‌گیر و به‌طور کلی منهدم کند.

لازم بذکر است نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در دوران دفاع مقدس با اسکورت انواع کشتی‌های شناور و نفتکش توانست علاوه بر تأمین امنیت خطوط دریایی، اقتصاد کشور را در دورانی که قدرت‌های جهانی از رژیم سرنگون شده صدام به‌طور همه‌جانبه حمایت می‌کردند، پایدار نگه دارد و موجب شود تا رزمندگان اسلام با طیب‌خاطر دشمن را از مرزهای کشور به عقب برانند. نیروی دریایی ارتش در کنار نیروی دریایی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که به انواع پهپادها و قایق‌های تندرو و نیروهای متخصص و جان‌برکف مجهز است امنیت دریایی کشور را در خلیج فارس و خارج از آب‌های مرزی برعهده دارد و هرگونه تحرک نیروهای فرامنطقه‌ای را در نزدیک آب‌های مرزی ایران رصد می‌کند. (همان: ۳)

با گذشت سی و نه سال از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی، امروز ایران اسلامی از چنان امنیت، اقتدار، عزت، عظمت، توانمندی و بازدارندگی دفاعی در عرصه‌های مختلف برخوردار است و این امر قبل از هر چیز مدیون تفکرات هوشمندانه رهبران انقلابی و همت زنان و مردانی است که با ایثار و ازخودگذشتگی به اعتلای کشور اسلامی فکر می‌کنند. به هر حال آنچه بیان شد بخشی از تأثیرات مهم و اساسی سیستم همکاری دولت و ملت بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی است.

نتیجه

تحقیق حاضر با الهام از روش «نگرش سیستمی»^۱، به «همکاری دولت و ملت» به‌عنوان یک سیستم پرداخته و این فرضیه مورد بررسی قرار گرفت. همکاری دولت و ملت به‌عنوان یک سیستم، از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در تأمین امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران بوده و می‌باشد. به تعبیری دیگر محقق با

1. Systemic Approach.

بررسی متغیرهای اصلی و فرعی تحقیق به این نتیجه کلی دست یافته است که بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، دولت و ملت به عنوان عناصر یک سیستم بوده و می‌باشند. یعنی دولت بدون ملت موجود کاملی نیست و ملت هم بدون دولت ناقص می‌باشد. به عبارت دیگر، طبق آموزه‌های دینی و اسلامی و از دیدگاه حضرت امام خمینی، ملت ولی نعمت دولت است. دولت نیز به مفهوم کلی آن، بخشی از ملت بوده و واقعیتی است که نه می‌توان آن را نادیده گرفت و نه منکر آن شد، بلکه باید قبول کرد نهادی سازمان یافته سیاسی و یکی از مهم‌ترین ارکان تأمین کننده امنیت در درون مرزهای سیاسی (دولت - کشور) در جهان می‌باشد و زندگی ما در درون چارچوب دولت آغاز و پایان می‌یابد. لذا دولت و ملت در ایران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، مقوم هم بوده و ترکیبی هستند که یک سیستم یکپارچه، هدفمند، هماهنگ و مستمر را به وجود آورده و به پشتیبانی همدیگر، برای رسیدن به اهداف و آرمان‌های مشترک تلاش می‌کنند. به هر حال در بررسی‌های به عمل آمده در خصوص مسئله اصلی و متغیرهای تحقیق؛ نتایج و یافته‌های ذیل بدست آمد که عبارتند از:

۱. یک رابطه علت و معلولی بین متغیرهای تحقیق حاکم بوده و همکاری دولت و ملت به عنوان یک سیستم، یکی از دستاوردهای بزرگ انقلاب اسلامی می‌باشد. از سوی دیگر خود این همکاری بین دولت و ملت به صورت سیستم، به نوعی مقوم انقلاب و پشتیبان آن و نظام سیاسی برخاسته از آن بوده است، ولی متأسفانه به دلیل مطالعات و تحقیقات علمی کمتر، ناشناخته مانده است؛

۲. همکاری دولت و ملت به عنوان یک سیستم، نشانگر عمق نگرش و تفکرات رهبران انقلابی بوده که در قالب همکاری و هم‌گرایی، به اتحاد، اعتصام، انسجام، همدلی و هم‌زبانی بر پایه مبانی و آموزه‌های دینی نگریسته‌اند؛

۳. همکاری دولت و ملت، تولیدکننده امنیت بوده و با «صیانت از اصول بنیادین» (حفظ جان مردم، حفظ تمامیت ارضی، حفظ نظام اقتصادی و سیاسی و حفظ استقلال و حاکمیت کشور) که جوهره امنیت ملی را تشکیل می‌دهند به استمرار، قوام، ثبات سیاسی نظام و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران می‌پردازد؛

۴. همکاری دولت و ملت به ارتقاء اقتدار ملی منجر شده و در تهدیدزدایی کشور (از جمله جنگ تحمیلی، تهدید نظامی کشور از سوی دشمنان انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی ایران) نقش مهمی داشته است؛

۵. انقلاب اسلامی سیستم حکومتی جدید و یگانه‌ای را از دولت و ملت معرفی کرد که در آن هم‌گرایی و همکاری بر پایه اندیشه‌های دینی و مذهبی، متفاوت با انقلاب‌های قرون قبلی از جمله انقلاب‌های فرانسه، روسیه و غیره شکل گرفته بود؛

۶. همکاری دولت و ملت به‌عنوان سیستم، در حیات سیاسی ایران پس از انقلاب اسلامی، هویت جدیدی را خلق و بازآفرینی کرد که شکل‌گیری آن بازتاب آرمان‌ها و منافع مشترک گروه‌هایی بود که چندین سال برای تبدیل شدن به یک قدرت و سیستم سیاسی - اجتماعی یکپارچه و مستقل تلاش کرده بودند؛

۷. همکاری هماهنگ، مستمر و یکپارچه دولت و ملت به‌صورت یک سیستم، منجر به تزریق روحیه انقلابی و جهادی و ایجاد انگیزش در جامعه برای دفاع و سازندگی از کشور شده است. همچنین این سیستم با ایجاد بسترسازی و زمینه‌سازی امنیت؛ به خنثی‌سازی تهدیدات پرداخته و با تربیت نیروهای متخصص و مجرب در حوزه‌های مختلف علمی و عملی در ابعاد سیاسی، نظامی و استراتژیک، فنی - مهندسی و پزشکی در ملت، ضریب اعتماد و اطمینان به نظام سیاسی را افزایش و با فعالیت‌های پنهان خود، به امنیت ملی و پیشرفت کشور کمک نموده است؛

۸. افزایش ضریب اعتماد عمومی و ضریب امنیت ملی به وسیله تحقق و ارتقاء همکاری دولت و ملت، تأمین و تضمین می‌گردد. همکاری دولت و ملت به‌صورت یک سیستم، از زمان شکل‌گیری به دنبال ارتقاء اعتماد عمومی بوده که این امر به تقویت ثبات کشور در زمان‌های حساس و تهدیدآمیز منجر شده است؛

۹. از نتایج دیگر بدست آمده این است که همکاری دولت و ملت به‌صورت یک سیستم، ضمن فراهم‌سازی بستر مناسب برای تحولات مثبت، مسیر را برای برخی پیشرفت‌ها و تعالی کشور باز نموده است.

منابع و مأخذ

۱. قرآن کریم.
۲. افتخاری، اصغر، ۱۳۸۵، امنیت ملی، ملاحظات نظری و اصول کاربردی، فصلنامه مطالعات سیاسی، س چهارم، ش نوزدهم.
۳. اکبری، کمال، ۱۳۸۴، رابطه مشروعیت و مشارکت سیاسی، قم، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، مرکز برنامه‌ریزی و تدوین متون درسی، دفتر نشر معارف.
۴. بختیاری، مهدی، ۱۳۹۴، نظریه سیستم‌ها: www.paggooe.com
۵. برتون، رولان، ۱۳۸۰، قوم‌شناسی سیاسی، ترجمه ناصر فکوهی، تهران، نشر نی.
۶. بشیری، عباس، ۱۳۸۸، پارامترهای امنیت ملی، روزنامه جام جم، www.jamejamonline.ir.
۷. بشیریه، حسین، ۱۳۸۱، دیباچه‌ای بر جامعه‌شناسی سیاسی ایران (دوره جمهوری اسلامی ایران)، تهران، انتشارات نشر نگاه معاصر.

۸. بنی اسدی، محمدحسن، نگرش و روش سیستمی در حل مسائل سیستم‌های مسائل فرهنگی - اجتماعی، ماهنامه چشم‌انداز: www.cloob.com/kooh_tour
۹. بوزان، باری، الی ویور و پاپدو ویلد، ۱۳۸۶، چارچوبی تازه برای تحلیل امنیت، ترجمه علیرضا طیب، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۱۰. جهانتاب، محمد، ۱۳۸۵، بررسی مؤلفه‌های فرهنگی اقتدار ملی و نقش نیروهای مسلح در آن، فصلنامه دانش انتظامی، دوره هشتم، ش ۴.
۱۱. خلیلی پور رکن آبادی، علی و یاسر نورعلی وند، ۱۳۹۱، تهدیدات سایبری و تأثیر آن بر امنیت ملی، فصلنامه مطالعات راهبردی، س پنزدهم، ش مسلسل ۵۶، ش دوم.
۱۲. رضایی، جمشید، ۱۳۹۲، اقتدار و امنیت دفاعی همه جانبه: www.irna.ir.
۱۳. رنی، آستین، ۱۳۷۴، حکومت: آشنایی با علم سیاست، ترجمه لیلا سازگار، تهران، مرکز نشر دانشگاهی.
۱۴. زاهدی اصل، محمد، ۱۳۸۷، مقدمه‌ای بر خدمات اجتماعی در اسلام، تهران، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
۱۵. سلطانی نژاد، احمد، مسعود و الهام موسوی شفقائی و اسدنژاد، ۱۳۹۲، تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران در دهه ۱۳۸۰، پژوهشنامه علوم سیاسی، س هشتم، ش دوم.
۱۶. طالب، مهدی، ۱۳۷۶، اصول و اندیشه‌های تعاونی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
۱۷. طائفی، علی، ۱۳۹۳، نگرش سیستمی: www.torghabehonline.com.
۱۸. عالیخانی، محمد، ۱۳۸۱، حقوق اساسی، تهران، انتشارات دستان.
۱۹. عباس زاده، هادی و کامران کرمی، ۱۳۹۰، سرمایه اجتماعی و امنیت ملی پایدار، فصلنامه مطالعات راهبردی، س چهاردهم، ش اول، شماره مسلسل ۵۱.
۲۰. علاقه‌بند، علی، ۱۳۷۷، مقدمات مدیریت آموزشی، تهران، انتشارات مرکز چاپ و انتشارات پیام‌نور.
۲۱. فرشاد، مهدی، ۱۳۶۲، نگرش سیستمی، تهران، امیرکبیر.
۲۲. فریدمن، لورنس، ۱۳۷۵، مفهوم امنیت، گزیده مقالات سیاسی - امنیتی، ج اول، تهران، ترجمه مؤسسه پژوهش‌های اجتماعی، انتشارات بینش.
۲۳. کاظمی، علی اصغر، ۱۳۷۲، روابط بین‌الملل در تئوری و عمل، تهران، انتشارات نشر قومس.
۲۴. کاویانی‌راد، مراد، ۱۳۹۲، تبیین نسبت عدالت محیطی و امنیت ملی، فصلنامه مطالعات راهبردی، س شانزدهم، ش ۶۱.

- ۵۰ □ فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، س ۱۴، زمستان ۹۶، ش ۵۱
۲۵. گلابی، سیاوش، ۱۳۶۹، *توسعه منابع انسانی ایران، جامعه‌شناسی توسعه ایران*، تهران، فردوس.
۲۶. نقیب‌زاده، احمد، ۱۳۷۲، *نظریه‌های کلان روابط بین‌الملل*، تهران، نشر قومس.
۲۷. وینست، اندرو، ۱۳۷۱، *نظریه‌های دولت*، ترجمه حسین بشیریه، تهران، نشرنی.
28. Bome Alferd, 1955, *State and Economics in the Middle East*, London, Bradford, Lund Hanphries.
29. Almond, Gebril, 1965, *Political Development*, New York, Princeton University.
30. Buzan, B & Hansen, L, 2007, *International Security*, Vo III, Widening Security, SAGE Publications , London: New Delhi, Singapore.
31. تهذیب الأحكام، ج ۶، ص ۱۸۱. <http://hdith.com>